

Aurum znaczy złoto — wystawa w Muzeum Geologicznym PIG w Warszawie

W dniu 15.03.2005 roku w Muzeum Geologicznym Państwowego Instytutu Geologicznego otwarto okresową wystawę pt. *Aurum* znaczy złoto. Oprócz dyrekcji i pracowników PIG, na otwarcie przybyli goście z innych muzeów przyrodniczych Warszawy, zaprzyjaźnionych redakcji czasopism i instytucji. Gości powitał prof. dr hab. Leszek Marks — dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego. Informacje o wystawie i jej twórcach przekazał kierownik muzeum W. Mizerski. Uroczystego przecięcia wstęgi dokonały mgr Kinga Wojtczak — wicedyrektor Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych w Ministerstwie Środowiska oraz mgr Magdalena Stacewicz — zastępca dyrektora PIG ds. finansowych. Potem, przy lampce wina, goście zwiedzili ekspozycję.

Wystawa znajduje się w hallu przy wejściu do Muzeum Geologicznego PIG. Na planszach i w gablotach przedstawiono złoto jako pierwiastek chemiczny, metal i obiekt pożądania.

Ekspozycja składa się z następujących bloków tematycznych: *Złoto w przyrodzie* (wiadomości mineralogiczne, formy występowania złota w złożach, okazy); *Największe złoża świata* (Witwatersrand w RPA, historia odkrycia i wydobywania złota); *Złoto Rosji* (złoża Uralu, Syberii i rejonu Kołymy); *Australia, Brazylia, Chile* (historia poszukiwań, największe złoża, największy samorodek świata); *Złoto Europy* (legenda Renu, złoto Siedmiogrodu, czeska *Złata zeme, Galia aurifera*); *Polska, Dolny Śląsk* (ośrodki wydobywania złota, m.in. w okolicach Złotego Stoku i Złotoryi); *Złoto — sacrum i profanum* (złoto w religiach i w sztuce, tezauryzacja złota); *Zamiast złota* (pogoń alchemików za kamieniem filozoficznym, odkrycie porcelany, okazy porcelany miśnieńskiej); *Ukradzione złoto* (dzieje konkwisty, kopie biżuterii prekolumbijskiej, okazy ceramiki prekolumbijskiej); *Kalifornijska gorączka złota* (największy ruch ludności od czasów wojen krzyżowych) i *Złote ciekawostki* (wszystko o złocie). W gablotach można obejrzeć kopie złotych precjozów (i sztaby złota), okazy złotonośnych minerałów i zdjęcia wielkich samorodków. Ekspozyty prezentowane na wystawie *Aurum* znaczy złoto pochodzą z Kopalni Złota w Złotym Stoku, Muzeum Etnograficznego w Warszawie oraz Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie.

Pierwotną wersję wystawy prezentowano od września do listopada 2004 roku z okazji V Kieleckiego Festiwalu Nauki w Muzeum Geologicznym Oddziału Świętokrzyskiego Państwowego Instytutu Geologicznego w Kielcach (ul. Zgoda 21). Autorką jej scenariusza była Jolanta Studencka z Oddziału Świętokrzyskiego PIG, a plansze opracowała plastycznie Hanna Stec. W przygotowaniu obecnej wersji wykorzystano plansze z ekspozycji kieleckiej i wprowadzono inne elementy wystawiennicze; jej realizacją kierowała dr Elżbieta Jackowicz.

Zaden metal nie odegrał w historii ludzkości takiej roli jak złoto. Przeklęta żądza złota — *auri sacra fames* — była przyczyną krwawych wojen, niszczenia państw i narodów, a także bodźcem do popełniania przestępstw. Jednak ten uwielbiany kruszec bogów i królów stał się również kołem napędowym rozwoju naszej cywilizacji. Jego blask, ciężar i trwałość fascynowały ludzi od zarania dziejów. Poszukiwania złota zaowocowały odkryciami geograficznymi,

rozwojem chemii i metalurgii. Pogoń za żółtym metalem zmieniała oblicze świata: złoto faraonów, greckie mity o poszukujących złotego runa Argonautach, średniowieczne poszukiwania alchemików, złoto Templariuszy, bezwzględny rabunek złota po odkryciu Nowego Świata, „gorączki złota” powodujące masowe ruchy ludności na skalę światową, niewolnicza praca ludzi przy wydobywaniu złota — od pustyń Nubii po śnieżne połacie Kołymy...

Złoto jest jednym z najrzadziej występujących w przyrodzie pierwiastków, a tworzy wielkie złoża. Było jednym z najwcześniej poznanych metali, ale ponad trzy czwarte wydobywania przypada na ostatnich sto lat. Całe wydobyte w dziejach ludzkości złoto utworzyłoby sześcian o krawędzi zaledwie 18,5 m, ale przecież starczyło go na ozdoby z grobowca Tutanchamona, skarby znalezione przez Schliemannna w gruzach Troi, złote posągi Inków, berła, korony, złote sztaby i monety.

Światowe zasoby złota ocenia się na ok. 300 000 ton, z czego do tej pory wydobyto około 120 000 ton. Oprócz tradycyjnych zastosowań (np. w jubilerstwie), które zawdzięcza pięknej barwie oraz doskonałej kowalności i ciągliwości, dzięki swej wysokiej przewodności elektrycznej, a zarazem niskiej reaktywności chemicznej złoto jest wykorzystywane w elektronice (np. do powlekania styków).

Na ziemiach polskich złoto wydobywane było głównie w Sudetach i na ich przedpolu. Od czasów piastowskich eksploatowano złoto rodzime z czapy żelaznej złoża arsenopirytu w Złotym Stoku, a od XIX wieku wybierano tam złotonośny arsenopiryt. W czasach przedrozbiorowych wydobywano złoto również w Tatrach. Na początku XX wieku kilka kilogramów złota wyodrębniono z rud miedzi wydobytych w Miedziance koło Chęcín. Okruchowe złoża złota były eksploatowane w okolicach Złotoryi, Lwówka, Legnicy oraz Bolesławca. Współcześnie złoto pozyskiwane jest także w procesie elektrolizacji z dolnośląskich łupków miedzionośnych, wydobywanych w Lubinie i Polkowicach.

W wielu rejonach południowo-zachodniej Polski kultywuje się wieloletnie tradycje kopalnictwa złota. W Złotoryi corocznie odbywają się międzynarodowe mistrzostwa Polski w płukaniu złota. Znajduje się też tam Muzeum Złota.

Wystawa będzie czynna do połowy czerwca 2005 r. (Muzeum Geologiczne PIG otwarte jest od poniedziałku do piątku w godz. 9–15, w niedziele w godz. 10–14 — wstęp wolny). Organizatorzy zapraszają do zwiedzania.

Złoto szkodliwsze jest od żelaza — twierdził Owidiusz — *ale ludzkość wybiera złoto, bo jeszcze szkodliwszy od posiadania go, bywa... jego brak!*

Więcej na temat złota można się dowiedzieć z poświęconej mu strony internetowej http://www.pgi.gov.pl/muzeum_geologiczne/kolekcja/zloto/zloto.htm i z literatury (np. Marek Lorenc i Elżbieta Szumska — *Kopalnia Złota w Złotym Stoku*. Lublin 2003; Kinga i Krzysztof Maciejakowie — *Złoto — vademecum poszukiwacza*. Złotoryja 1999; Hubert Sylwestrzak — *Złoto w przyrodzie i dziejach*. Warszawa 1997).

Włodzimierz Mizerski, Karol Sabbath & Jolanta Studencka
Serwis fotograficzny na str. 440

Aurum znaczy złoto — wystawa w Muzeum Geologicznym PIG w Warszawie
(patrz str. 371)

Ryc. 1. Uroczystego przecięcia wstęgi dokonały mgr Magdalena Stacewicz — zastępca dyrektora PIG ds. finansowych (z lewej) oraz mgr Kinga Wojteczak — wicedyrektor Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych w Ministerstwie Środowiska. Wszystkie fot. A. Nowicka

Ryc. 2. Kopia XVI-wiecznego dukata złotostockiego. Muzeum Złota w Złotym Stoku

Ryc. 3. Posążek lamaistycznej bogini — Białej Tary; odlew z mosiądzu złożony złotem płatkowym, polichromowany. Północne Indie, II połowa XX w. Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie

Fragment typowo wykształconej, złotonośnej żyły kwarcowo-pirytovej
Rumunia
Muzeum Geologiczne PIG, Warszawa

Ryc. 4. Fragment złotonośnej żyły kwarcowo-pirytovej z Rumunii. Muzeum Geologiczne PIG w Warszawie